

KRZYSZTOF LEŚNIEWSKI

Lublin

UROCZYSTOŚĆ NADANIA DOKTORATU *HONORIS CAUSA*
JEGO ŚWIĄTOBLIWOŚCI BARTHOLOMEOSOWI I
ARCYBISKUPOWI KONSTANTYNOPOLA
I PATRIARSZE EKUMENICZNEMU
PRZEZ CHRZEŚCIJAŃSKĄ AKADEMIEJĘ TEOLOGICZNĄ
ChAT, Warszawa, 16 października 1998 roku

Na początku tego wielkiego ekumenicznego święta, po odśpiewaniu hymnu państwowego, bp Jeremiasz – rektor Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej bardzo serdecznie powitał Jego Świątobliwość Patriarchę Ekumenicznego Bartholomeosa wraz z towarzyszącymi mu osobami, Jego Eminencję Sawę – Metropolitę Warszawskiego i całej Polski, bpa Jana Szarka – prezesa Polskiej Rady Ekumenicznej, bpa Wiktora Wysoczańskiego oraz pozostałych przedstawicieli Kościołów chrześcijańskich: bpa Alfonsa Nossola (Przewodniczącego Rady Episkopatu Polski do Spraw Ekumenizmu) oraz ks. Sławomira Nasiorowskiego (reprezentującego nuncjusza papieskiego w Polsce), bpa Włodzimierza M. Jaworskiego, ks. Lecha Trandę, bpa Maksymiliana Rode, bpa Tadeusza Majewskiego, bpa Janusza Narzyńskiego, abpa Rafaela Wojciechowskiego (Kościół Katolicki Mariawitów). Następnie powitani zostali: doradca Prezydenta RP do Spraw Ekumenizmu – Kazimierz Morawski, wicedyrektor Witold Pakuła z Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz ambasadorowie: Grecji (Leonidas Chrysantopoulos), Rosji (Leonid Draczewski), Ukrainy (Petro Osadczuk), Białorusi (Wiktor Burski), Słowacji (Ondrej Niemczok) i radca ambasady Niemiec (Magdalena Schleegeer), przedstawiciele innych wyższych uczelni (ks. prof. dr hab. Roman Bartnicki – rektor ATK, prof. dr hab. Wojciech Karpik – rektor ASP w Warszawie, Stanisław Moryto – prorektor Akademii Muzycznej w Warszawie, ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk – prorektor KUL, ks. prof. dr hab. Wojciech Hanc – rektor Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, ks. prof. dr hab. Wacław Hryniewicz – kierownik Instytutu Ekumenicznego KUL, gen. dr hab. Michał Halse – prorektor Akademii Obrony Narodowej) oraz wszyscy inni zaproszeni goście, pracownicy i studenci Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej.

Po powitaniu bp Jeremiasz krótko przedstawił ChAT. Jest to uczelnia, w której studiuje 800 studentów z różnych wyznań i zatrudnionych jest 99 pracowników, w tym 76 nauczycieli akademickich (8 z tytułem profesora, 11 z tytułem doktora habilitowanego i 14 z tytułem doktora).

We wprowadzeniu do nadania doktoratu *honoris causa* Jego Świątobliwości Bartholomeosowi rektor ChAT stwierdził, że jest to wydarzenie niezwykle, gdyż w osobie Patriarchy Ekumenicznego witamy Kościół, który wywarł ogromny wpływ na dzieje świata. Kościół konstantynopolitański ma wielkie znaczenie jako ośrodek jedności całego prawosławia. Niesie on krzyż, ale też ciągle sławi Zmartwychwstanie Chrystusa.

Metropolita Warszawski i całej Polski – arcybiskup Sawa wygłosił laudację nowego doktora *honoris causa* ChAT. Przypomniał w niej, że Patriarcha Bartholomeos jest 270 następcą św. Andrzeja (wstąpił na tron patriarszy 2 listopada 1991 r.). Omawiając życiorys Patriarchy, skoncentrował się na jego zasługach na rzecz jedności siostrzanych Kościołów prawosławnych (odwiedził je wszystkie) oraz współpracy z innymi Kościołami chrześcijańskimi (spotkania z papieżem Janem Pawłem II, działalność w ramach Światowej Rady Kościołów). Zaangażowanie tego wybitnego hierarchy w szeroko rozumiany dialog ekumeniczny oraz międzyreligijny (z islamem) i szerzenie nauki o ochronie środowiska naturalnego (dzięki czemu zyskał sobie przydomek „Zielonego Patriarchy”) budzi powszechny podziw. Patriarcha Bartholomeos został już uhonorowany doktoratem *honoris causa* na dwudziestu jeden uczelniach. Senat ChAT nadał mu doktorat honorowy jako jednemu z czołowych apostołów jedności, miłości i pojednania we współczesnym świecie.

Następnie abp Jeremiasz odczytał listy od ks. kard. Józefa Glempa – prymasa Polski, ks. abpa Józefa Kowalczyka – nuncjusza apostolskiego w Polsce, Macieja Płażyńskiego – marszałka Sejmu oraz Mirosława Handke – ministra Edukacji Narodowej.

Po wręczeniu dyplomu i odśpiewaniu przez chór pieśni *Gaude Mater Polonia* Jego Świątobliwość Bartholomeos wygłosił okolicznościowy wykład, w którym na wstępie oznajmił, że doktorat *honoris causa* jest dla niego wydarzeniem radosnym, jak i smutnym. Przyjmuje go ze względu na cześć dla Patriarchatu Ekumenicznego, a nie ze względu na osobiste zasługi. Punktem wyjścia wykładu, zatytułowanego *Wolność i postuszeństwo w Kościele Wschodnim*, były rozważania o wolności. Współcześnie często wolność pojmuje się jako swobodę w czynieniu zła, co jest niezgodne z wolą Boga. Rozwijanie koncepcji wolności, w której różnorodne pragnienia i pożądania są w centrum, prowadzi do absurdalnych wniosków. Zaspokajanie własnych pragnień nie ma nic wspólnego z istotą wolności. Z chrześcijańskiego punktu widzenia człowiekiem prawdziwie wolnym jest ten, kto potrafi zapanować nad swym umysłem, różnorodnymi pożądliwościami i na podstawie prawidłowego osądu rzeczywistości dokonywać właściwych wyborów. Bartholomeos I podkreślał, że oddanie się w niewolę namiętnościom należy uważać za zdradę ideału wolności. Czy zatem przed podjęciem decyzji wystarczy tylko koncentracja na słuszności dokonywanego wyboru? Niestety nie! Potrzeba przewodnika duchowego, który rozeznaje, co jest zgodne z wolą Bożą. W Kościele prawosławnym tę szczególną rolę kierowników duchowych od wieków pełnią starcy, będący zwykle mnichami charakteryzującymi się wysokim

stopniem dojrzałości duchowej. To oni prowadzą swe duchowe dzieci i nauczają je woli Bożej. W życiu monastycznym chrześcijańskiego Wschodu niezmiernie ważna jest łączność duchowa pomiędzy starcem i kierowanym przez niego nowicjuszem. Czy w tej sytuacji jest respektowana wolność i autonomia nowicjusza? Czym różni się ten rodzaj podporządkowania starcowi, będący bezwzględny posłuszeństwem, od tego, jaki wymuszają przywódcy sekt? Patriarcha dokonał istotnych rozróżnień w tych kwestiach, odwołując się do pouczeń wybitnych ojców monachizmu na Wschodzie i prostych przykładów z życia. Wskazywał, że dobrowolne podporządkowanie nowicjusza starcowi nie wynika ze stosowania jakichkolwiek form manipulacji czy presji psychicznej, co jest normalną praktyką sekt. Relacja pomiędzy nowicjuszem i starcem dokonuje się w całkowitej wolności. Przypomina ona relację pomiędzy nauczycielem śpiewu i jego uczniem. Współbrzmienie tonu głosu ucznia z tonem głosu podawanym przez nauczyciela jest warunkiem koniecznym osiągnięcia postępu. W duchu tak rozumianej współpracy wolność ucznia nie ponosi żadnej szkody, a jego talent rozwija się. Chrześcijańska pokora zawsze przynosi radość. Nie można realizować prawdziwego życia w Chrystusie bez duchowej wolności, którą można zdobyć na drodze przestrzegania przykazań Bożych.

Na zakończenie oficjalnej części uroczystości Bartholomeos I podziękował za laudację i przybycie wszystkich zebranych. Szkoda, że Patriarcha wygłosił w języku greckim tylko początek i koniec swego wykładu. Nawet najdoskonalsze tłumaczenie nie oddaje w pełni głębokiej duchowej nauki prawdziwego teologa naszych czasów, za jakiego z pewnością należy go uznać. Słuchających, nawet nie znających języka greckiego, zdumiewało brzmienie jego głosu. Po odśpiewaniu zainicjowanej przez chór radosnej pieśni studenckiej *Gaudeamus igitur* ogłoszono przerwę na wspólny posiłek wszystkich zebranych. Tak zakończyła się pierwsza, oficjalna część tej uroczystości.

Prawie półgodzinna przerwa oczywiście nie wystarczyła, by wszyscy zaproszeni goście mieli możliwość bardziej osobistych kontaktów z Patriarchą Bartholomeosem. Tylko niektórym udało się zamienić z Jego Świątobliwością kilka słów. W drodze powrotnej na aulę ChAT Patriarcha udzielił wywiadu w języku greckim.

Podczas spotkania ze studentami Jego Świątobliwość podkreślił na wstępie, że ogarnia swą ojcowską miłością nie tylko studentów prawosławnych, ale również studentów niewierzących. Patriarcha przestrzegał przed niebezpieczeństwem nadużyć w uprawianiu teologii akademickiej, która często jest bardzo daleko od prawosławnej teologii patrystycznej. Podział na teologię i wyznanie wiary prawosławnej stanowi nadużycie w dziedzinie starożytnej Tradycji Świętych Ojców. Należy ciągle pamiętać, że to właśnie wielcy Ojcowie IV i V wieku (święci: Atanazy Wielki, Bazyl Wielki, Grzegorz Teolog, Grzegorz z Nyssy, Cyryl z Aleksandrii i inni), poprzez swe znakomite dzieła teologiczne, stawali w obronie wyznania wiary Kościoła sformułowanego na soborach w Nicei (325) i Konstantynopolu (381). Wymogiem wiary Kościoła prawosławnego jest perspektywa teologii przeżywanego jako wyznania wiary. Młodym

studentom teologii z Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej zapewne na długo pozostaną w pamięci słowa Patriarchy: „Chcę przekazać w wasze ręce przyszłość Kościoła prawosławnego i przyszłość jego teologii” Na zakończenie refleksji skierowanych do studentów Bartholomeos I opowiedział o spotkaniu katolickich studentów z Mediolanu (Włochy) z prawosławnymi studentami z Holy Cross w Bostonie (USA), które miało miejsce na Halki w sierpniu 1998 r. Wielogodzinne dyskusje młodych kończyły się zwykle po północy. Było to dla nich bardzo ważne doświadczenie. Rozstając się młodzi prawosławni i katolicy obiecali, że będą o sobie pamiętali i zapoczątkowana na Halki przyjaźń będzie trwać. Kontakty ekumeniczne z kardynałem Florencji Sylwano Piovanellim zaowocują kolejnymi spotkaniami studentów katolickich i prawosławnych na Halki. Patriarcha wyraził gotowość przyjęcia wszystkich, którzy chcieliby przybyć na Halki. Zastrzegł tylko, że niestety zaproszenie jest adresowane do mężczyzn, gdyż gościny może udzielić na terenie monasteru męskiego. Nie świadczy to w żaden jednak sposób o dyskryminacji kobiet.

Wypowiedź Patriarchy, która nie była przygotowana wcześniej na piśmie, potwierdza, jak ważna jest dla niego święta sprawa jedności całego świata chrześcijańskiego. Wierzy on, że młodzież z różnych Kościołów – spotykając się ze sobą i nawiązując ekumeniczne przyjaźnie – pokona mury wrogości, nieufności czy dystansu, stając się w szczególny sposób zacznem jedności. W tych ostatnich słowach Bartholomeos I podał bardzo konkretny przykład dążenia do jedności, szczególnie dla studentów teologii, którzy w ten sposób mają możliwość uczenia się języka dialogu i zrozumienia. Patriarcha przemawiał po grecku, ale wystąpienie było tłumaczone na język polski.

Uroczystość dobiegała końca. Miłym akcentem było obdarowanie wszystkich obecnych przez Patriarchę krzyżykami (na których rewersie umieszczona była inskrypcja w języku greckim w formie krzyża „Patriarches Bartholomeos”) i reprodukcją ikony św. Marii Magdaleny z Monasteru Simonos Petras na Świętej Górze Athos.

Wychodząc z auli ChAT Patriarcha Bartholomeos podpisywał polskie tłumaczenie książki powstałej w wyniku dialogów z prawosławnym teologiem francuskim Olivierem Clément pt. ...*Prawda was wyzwoli. Rozmowy z Patriarchą ekumenicznym Bartłomiejem I* (Warszawa: Verbinum 1998).